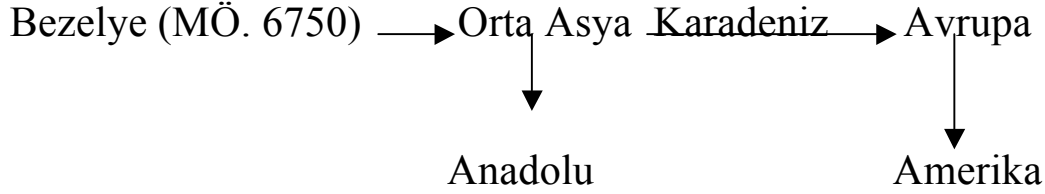

BEZELYE

Orijin ve Tarihçe

Batı Asya ve Güney batı Asya ve Avrupa

Pisum sativum'un ilk tipi P. elatius ve P. humile

Sınıflandırma

Dillingen'e göre:

***P. sativum* var. *vulgare*:** Tohumlar yuvarlak, çiçekler yeşil veya sarı, meyve düz, yeşil veya sarı, 4-7 tohumlu, tohumdaki nişasta miktarı yüksek, tohumları kuru olarak veya bezelye unu olarak değerlendirilirler.

***P. sativum* var. *saccharatum* (Şeker ve sultani bezelyeler):** Bitkiler 1-2 m boylanır. Çiçekler beyaz ya da menekşe alacalıdır. Meyve yuvarlak düz ya da üzeri benekli, 5-10 cm uzunlukta, 1.5-2.5 cm genişlikte, şeker miktarı yüksek, olgunlaşmamış tohumları ve baklaları tüketilir.

***P. sativum* var. *medullare*: (Araka):** Bitkiler 50-200 cm boyda, çiçekler beyaz, tohumlar yuvarlak, köşeli veya silindirik, kabuk düz veya buruşuk, kabuk rengi sarı-yeşil, yeşil veya zeytin yeşili renkte, meyve 6-12 cm uzunlukta, 1-1.5 cm genişlikte, 7-10 tohumlu, yemeklik ve konserve olarak kullanılır.

Linne'ye göre:

***P. arvense*:** Çiçekler renkli, tanesi için yetiştirilir. Bazı tipleri hayvan beslenmesinde kullanılır.

***P. sativum*:** Çiçekler beyaz, tohumlar yuvarlak, çukurca veya buruşuk olabilir. Taze olarak tüketilen bezelyeler bu grup içinde bulunur.

Ülkemizde yetiştirilen bezelyeler:

Sultani bezelyeler: bakla ve tohumları taze olarak tüketilirler.

Araka bezelyeler: Tohumları taze veya kurutulmuş olarak tüketilirler.

Bitki özellikleri

Tek yıllık, otsu, bodur veya yarı sırik, sarılıcı bir bitkidir.

Kök: Kazık kök+saçak kök (50-75 cm genişlikte alana yayılır).

Nodozite oluşumu: ***Rhizobium leguminosarum*** (15 kg/da N)

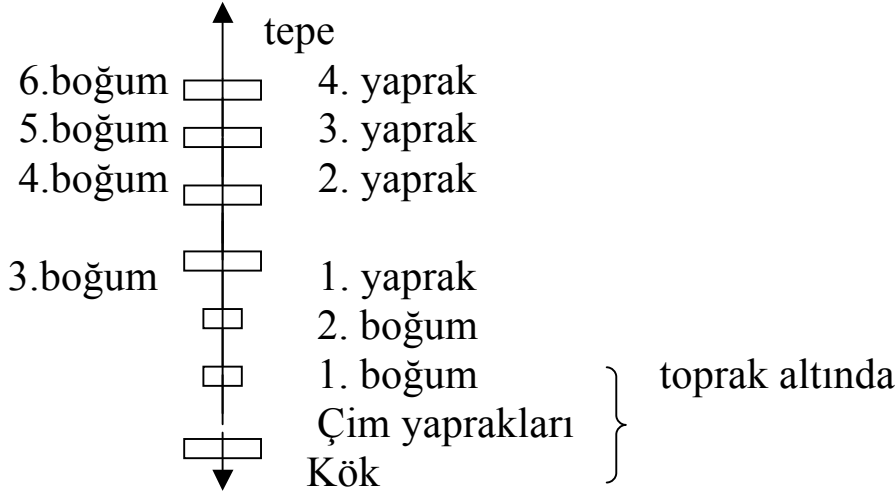
Gövde:

Boy: 15-200 cm

Bodur çeşitler : 40-50 cm

Sırık çeşitler: 90-140 cm

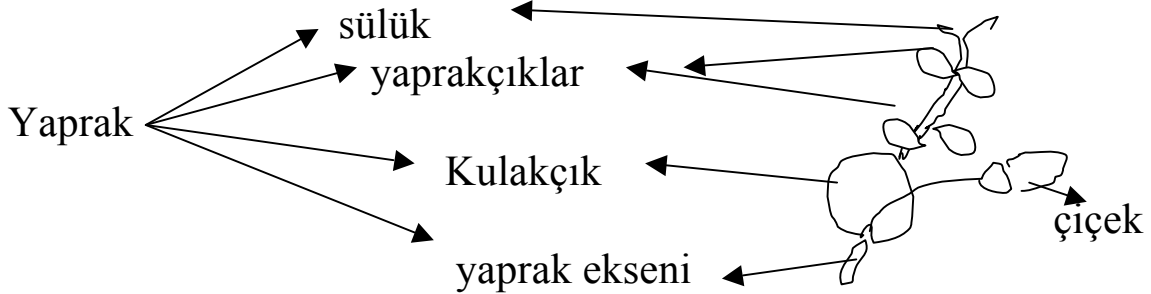
Boğum sayısı ve aralığı: 4-25 adet/15-20 cm

Bezelyede gövdenin gelişimi

Yaprak:

İlk yaprak → 3. Boğumdan itibaren oluşur.

Yaprakçık şekli: ters yumurta-uzun eliptik

Yaprakçık kenarı: düz, dişli, derin dişli

Yaprakçık rengi: mavimsi yeşil-soluk sarı-koyu yeşil

Kulakçık şekli: yarım kalp, oval, yumurta

Kulakçık ucu: yuvarlak veya sivri

Kulakçık rengi: beyaz çiçeklilerde yeşil, renkli çiçeklilerde koyu kırmızı lekelidir.

Çiçek: Salkım şeklinde, salkımdaki çiçek sayısı erkenci çeşitlerde 1-2 geççi çeşitlerde 2-3 adet, çiçek sayısı boğumdan boğuma değişebilir. Çiçekler 5'li, fasulye çiçeklerinin yapısındadır.

Bayrak yaprak beyaz, mavi-menekşe, koyu kırmızı,

Kanatçıklar açık ya da koyu mor, karmen kırmızısı, pembe

Meyve:

Uzunluk ve en: 5-10 cm/ 1-2 cm

Tohum sayısı: 3-10

Tohum: 6-8 mm çapında, küre şeklinde, köşeli, buruşuk veya düz, beyaz-sarı- sarı-yeşil- yeşil- mavi yeşil- açık portakal- kahverengi renk tonlarında, 1 g'daki tohum sayısı 5-12, 1000 tohum ağırlığı 100-500 g

Besin değeri : 100 g taze ve kuru bezelyedeki besin öğeleri

	Protein	KH	Yağ	Ca(mg)	P(mg)	Fe(mg)	Na(mg)	K(mg)
Bakla	3.4	12.0	0.2	62	90	0.7	-	170
Tane	6.3	14.0	0.4	26	116	1.9	2	316
Kuru tane	24.1	60.3	1.3	64	340	5.1	35	1005

	A vitamini (UB)	Thiamin (mg)	Riboflavin (mg)	Niacin (mg)	C vitamini (mg)
Bakla	680	0.28	0.12	?	21
Tane	640	0.35	0.14	2.9	27
Kuru tane	120	0.74	0.29	3.0	-

Ekolojik istekleri:**Sıcaklık:**

Çimlenme: En düşük: 4-5⁰C

Optimum: 18⁰C

En yüksek: 24⁰C

Sıcaklığın çimlenmeye etkisi:

4 8 11 18 25 30⁰C

84 87 88 100 82 70

Düşük sıcaklıklar: büyümede yavaşlama ve duraklama, çiçeklenmenin gecikmesi, tohumlarda kararma ve şekil bozukluğu

Yüksek sıcaklıklar: çiçek dökülmesi ve kuruma

Işık: Nötr gün bitkisidir, kısa ve uzun gün çeşitleri de vardır.

Yağış: Yüksek verim: 800-1000 mm yağış/yıl

Su isteği: 1028 m³

Toprak: Derin, geçirgen, sulama yapılacak yerlerde 60-100 cm derinlikte olmalı, pH 5.5-6.5, kireçli topraklarda kloroz görülür. pH 7.0'de Mn noksanlığı görülür.

Yetiştirme tekniği:

Çeşit: Tohum ekimi-hasat: 70-100 gün,
Bitki boyu: 65-70 cm
Bakla uzunluğu: 8-10 cm
Baklada tohum sayısı: 6-9
Tane şekli: silindirik, orta irilikte
Tane rengi: yeşil ve koyu yeşil
Verim: 800-1250 kg/da

Çeşitler: Lancet, Sprinter, Nada, Mira, Safir, Sumette

Ekim zamanı: Kasım-Mayıs (Orta Anadolu'da martın ilk haftası-
Nisanın ilk haftası)

Tohum miktarı: 8-10 kg/da (Küçük tohumlularda)
16-20 kg/da (İri tohumlularda)

Ekim şekli: serpmeye ve sıraya (Sırik: 80-120 cm X 15-20 cm
Bodur: 40-60 cm X 15-20 cm)

Gübreleme: 2.5 t/da ahır gübresi

NPK: 10:20:0 veya 8:16:8, Ülkemizde 4 kg N + 6 kg P₂O₅

Bakım işlemleri:

Çapa: Çıkış sonrası, 5-6 yapraklı devre ve 25-30 cm boyda

Sulama: Karık sulama tercih edilir.

Askıya alma: sırik çeşitlerde, bitkiler 25-30 cm boya ulaştığında

1. herek veya ipe sardırma
2. kafes tellere sardırma
3. çalılara sardırma (1 m boyundaki)

Hasat : genellikle çiçeklenmeden 3 hafta sonra

Hasat kriterleri:

1. Bakla ve tanenin kontrolü: Baklanın tam dolmuş olması, tanelerin süt döneminde olması, nişastalı tane bulunmaması
2. Sıcaklık toplamı: 4.4 °C ve üzerindeki sıcaklıkların toplamı dikkate alınır.
3. Şeker/nişasta oranı:

Hasat yöntemi: el ile veya makine ile

Paketleme şekli: Dökme, PE torbalar, tahta kasalar

Muhafaza: 0°C, % 95 ON → 3 hafta